

UKF

Medlemsinformation 2 - nyhetsbrev juli 1998

Vikingarna kommer
Årets händelse vid Galärvarvet
Ett 15-tal vikingaskepp seglar in i
Stockholm. 1-2 augusti
Besök UKF:s utställning.

Arkeologidagen
Almare-Stäkets ruinkulle
Sön 16 aug. kl 11 och 13
sid 3

Kalender - urval - *se även Sid 2-3*
lörd-sönd 1-2 aug. Vid Vasamuseet-Junibacken
Vikingafloktan anländer - vikingatida hantverk
lörd-sönd 1-2 aug. Vid Vasamuseet - Junibacken
Lokalhistorisk forskning UKF:s utställning
torsd 6 aug. 17-19.30. Saml. Kungsängens station
Vandring Ryssgraven - Dalkarlsbacken. B. Sandén
14-23 aug. Håtunaleken.
lörd 15 aug. Bussrundtur Börje Sandén
Rösaring - teaterföreställningen Håtunaleken.
sönd 16 aug. Arkeologidagen. kl 11 och 13
Almarestäket - S.t Eriks slott. Dahlgren-Sandén
sönd 13 sept. kl 13. Exkursion. Saml Håtuna kyrka
Ingvarstenen - Grafitgruvan. Börje Sandén
onsd 23 sept. kl 19. Villa Skoga, Kungsängen
Föredrag. Offentlighetsprincip - representativ
demokrati och "Stora daldansen" 1743. Börje
Sandén
onsd 14 okt. kl 19. Villa Skoga. Kungsängen
Föredrag Kommunikationer i Upplands-Bro från
fortid till nutid. Börje Sandén. Arr. ABF
onsd 21 okt. kl 19.00. Villa Skoga. Kungsängen
Föredrag om kommunsymbolen. Curt Dahlgren
November
Hasse Furuhausen. Romare och germaner

**Offentlighetsprincip,
representativ
demokrati
och "Stora daldansen"**
Lokalhistorisk forskning
finner en intressant puzzelbit
i en aktuell fråga *Sid 7*

**Forskningsprojektet
Rösaring**
Sammanfattning av de första
tre årens undersökningar
Sid 4

10:e året med UKF
Ett rikt verksamhetsår
Se verksamhetsberättelsen
Sid 10

Föreningen för
Upplands-Bro
Kulturhistoriska
Forskningsinstitut

Ordförande Curt Dahlgren. Glimmerstigen 8, 196 33 Kungsängen. 08-581 702 45
Institutschef Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro. 08-582 405 15
Upplysningar 08-582 40515. Telesvar/fax 582 413 55
E-post ukforsk@algonet.se. Internetadress: <http://www.algonet.se/~ukforsk>

pg 27 58 94-4

Föreläsningar, utställningar, exkursioner, m.m. aktuella för UKF.

Våra egna aktiviteter utförs i samarbete med **Studieförbundet Vuxenskolan**.

Ev **ändringar och nyheter** hittar du på Internet.

UKF:s hemsida. www.algonet.se/~ukforsk

Upplands-Bro kommun: www.upplands-bro.se

Lörd 1 - sönd. 2 augusti. Mellan Vasamuseet och Junibacken på Djurgården.

Vikingarna kommer - en del i Kulturhuvudstadsårets "Båtkultur 98"

Ett 15-tal vikingaskepp seglar in mot Stockholms centrum under lördagen. Ända från Amerika kommer vikingabåten Norseman med ett drygt 20-tal besättningsmän. Galärvarvet förvandlas till en levande vikingaby med vardagsliv, drama, musik. Hantverkare från Danmark, Norge och Sverige visar och säljer vikingatida hantverk.

Historiska museet, Sjöhistoriska museet och Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut berättar om vad som händer i en nyuppförd utställningslokal. Thore Isaksson, styrelseledamot i UKF är projektledare för "Vikingarna kommer".

Lörd 1 - sönd. 2 augusti. Utställningslokalen mellan Vasamuseet och Junibacken

UKF presenterar sin verksamhet i Upplands-Bro.

* **Kommunens logotype.** Dess historiska bakgrund har varit föremål för studium av Curt Dahlgren. Resultatet redovisas i en skrift, på bildskärmar och i en konstnärligt tolkad bildväv i stort format av Gudrun Sandén.

* **Assurstenen.** Texten på runstenen, som gett kommunen dess namn, har också studerats noggrannare och en delvis ny tolkning presenteras i en skrift.

* **Kan lokalhistorisk forskning omvärdera en etablerad sanning?** Förut obeaktade dokument ger en annan förklaring till de bakomliggande orsakerna till "Stora daldansen" 1743 än vad historikerna vanligen hävdar. *Se även sid 7*

* **Nytt sätt att framställa böcker.** UKF:s billiga och unika metod för bokutgivning i små upplagor. Vi hoppar över hela tryckeriprocessen och går direkt till bokbinderiet. Kom och se resultatet. En trådbunden bok med hårda pärmar.

Metoden har utförligt beskrivits i förra nyhetsbrevet. Se även www.algonet.se/~ukforsk

Torsd 6 aug. 17 - ca 19.30. Samling vid Kungsängens station. (20:-)

Vandring till Ryssgraven och Dalkarlsbacken

Börje Sandén guidar. Medtag kaffekorg. *Arr. Kultur & Fritid.*

14-23 augusti Håtunaleken. Spelplats invid Håtuna kyrka. Femte året. 90:- (barn 40:-)

Håtunaleken - historiskt krönikespel kring vad som hände vid kungsgården 29 sept 1306

Föreställningar: 14/8 kl 20; 15/8 kl 16 (buss) och 20; 16/8 kl 16; 18/8 kl 20; 19/8 kl 20; 20/8 kl 20; 21/8 kl 20; 22/8 kl 16 (buss) och 20; 23/8 kl 16. (ingen föreställning 17/8)

Biljetter: Biblioteken i Bro och Kungsängen, B&W, Randi Foto i Bålsta, Sigtuna turistbyrå, Stockholm Information Service. På plats före varje föreställning.

Bussturer: 15/8 och 22/8 kl 12.00 från Kungsängens station. Paket med guide, historiskt intressanta platser, teaterföreställning, medeltida mat. Vuxna 250:- (barn 140:-)

15/8 besöks bl a Rösaringsområdet. Börje Sandén

22/8 besöks bl a Granhammar. Lars Henricsson

Arr. Föreningen Håtunaleken, Kultur & Fritid, Studieförbundet

Sönd. 16 augusti kl 11 och 13. Ruinkullen vid Almarestäket. Ingen kostnad.

Arkeologidagen 1998 - Almarestäket

Ruinkullen - den största *medeltida* borgruinen - av ärkebiskoparna ibland kallad *S:t Eriks slott*, har länge varit föremål för UKF:s intresse. Underjordiska valv har videofilmats, kullen har karterats digitalt med totalstation, vi har anlitat marinarknologiska amatörer för undersökning av vattnet runt holmen, hela botten har scannats med ekolod, stockar har plockats upp och daterats. Nu försöker vi på nytt väcka de professionellas intresse för denna utomordentligt betydelsefulla plats före dess förstöring 1518. Har vi tur kanske någon dykare visar sig under dagen.

Vi berättar både om de gjorda undersökningarna och om platsens centrala roll under unionstidens maktkamp. Vi redogör för det sällan berörda ekonomiska maktspelet kring medeltidens starkaste militära anläggning, aldrig besegrad i strid. Guider: Curt Dahlgren och Börje Sandén.

Sönd. 13 sept kl 13. Exkursion per bil. Samling vid Håtuna kyrka. Kostnad. 20:- (barn gratis)

Ingvarstenen, Långbacken och grafitgruvan

Den fascinerande historien om *Ingvar den Vittfarne*, som sökte efter Sidenvägen vid Kaspiska havet och vars historia också återfunnits i den georgiska krönikan. *Långbacken*, som på Rikard Dybecks tid hade över 100 synliga gravar. Hur många kan vi räkna in idag? *Grafitgruvan*, en av landets mycket få naturresurser av detta slag, vår beredskapsreserv. De 35 m djupa gruvgångarna är nu vattenfyllda. Men dokumenten från gruvans storhetstid under världskrigen är rikliga.

Arr. Håtuna Håbo-Tibble socknars hembygdsförening och UKF

Onsd 23 sept. kl 19. Villa Skoga i Kungsängen (bakom Posten och Systemet). Kostnad 40:-

Offentlighetsprincip, representativ demokrati och "Stora daldansen"

Föredrag och diskussion kring några obeaktade dokument, tillkomna i samband med den demonstrerande allmogens högkvarter vid Tibble gästgivargård i Kungsängen år 1743. I dokumentet, och vid de efterföljande förhandlingarna i Stockholm, *begär den svenska allmogen att få läsa riksdagens protokoll*. Denna begäran besvaras med militärt våld utan motstycke i den svenska historien. En parallell till Peking 1989.

Än märkligare är samma allmoges promemoria angående *de valda riksdagsmännens förmenta skyldighet att föra den hemmavarande opinionens talan i riksdagen*.

Bägge frågorna var för tidigt väckta. När samma politiska krafter kom i regeringsställning 1765 infördes Europas äldsta tryckfrihetsförordningen och den därmed följande offentlighetsprincipen. Den representativa demokratin är av modernare datum.

Läs mera härom på sid 7 och på vår internetsida www.algonet.se/~ukforsk

Onsd. 14 okt. kl 19. Villa Skoga i Kungsängen (bakom Posten och Systemet). Ingen kostnad

Kommunikationer i Upplands-Bro från forntid till nutid.

Upplands-Bro var genomfartsort för den viktiga trafiken mellan Bergslagen och Stockholm. De viktiga vattenvägarna på bägge sidor om kommunen gav bygden ett centralt geografiskt läge. Föredraget behandlar forntida hålvägar, första statliga vägbygget, första reguljära båtlinjerna med turlista under 1700-talet, den viktiga ångbåtsepoken, järnvägar, vintervägar, färjor och broar och en rad landsvägsprojekt från 1600-talet till vår tid.

Arr. ABF i Upplands-Bro/Järfälla

Onsd. 21 okt. kl 19. Villa Skoga i Kungsängen (bakom Posten och Systemet). Kostnad 40:-

Kommunsymbolen. Curt Dahlgren redogör för figurens historiska bakgrund och vad den föreställer. Gudrun Sandén visar bildväven med den konstnärligt rekonstruerade figuren. Se ovan om UKF:s utställning på Djurgården.

Arkeologi i Upplands-Bro

Arkeologiska undersökningen vid Stora Ekeby/Sanda, 22-26 juni 1998

Av Börje Sandén

Vad har föregått årets undersökning?

Ett viktigt steg i det månghundraåriga intresset för fornminnesplatsen Rösaring togs i maj 1996 när Peter Bratt, arkeolog vid Stockholms läns museum, presenterade en väl genomarbetad projektbeskrivning benämnd "Rösaring - ett arkeologiskt forskningsprojekt".

Inledningsvis konstaterar han att "Rösaring är en unik och monumental fornlämning på krönet av den 61 m höga grusåsen, som ligger centralt på Låssahalvön, Upplands-Bro kommun. (...) Den 800 x 1500 m stora grusåsen framträder mycket påtagligt i den i övrigt relativt flacka omgivningen. Från den högsta punkten av åsen, där också gravarna och labyrinten är belägna, är utsikten storslagen över Mälaren. Åsens påtaglig höjd i förhållande till omgivningen, dess vida utsikt och dominanta inslag i landskapet har säkerligen fått de forntida människorna att uppfatta platsen som särskilt betydelsefull. Det förefaller därför naturligt att en av landets märkligaste fornlämningslokaler ligger här."

1600-talet

Rösaring uppmärksammades redan i de första fornminnesinventeringarna som gjordes på 1600-talet. Labyrinten kallades då trojeborg, det traditionella folkliga namnet på den här typen av labyrinter. Ett annat namn är "jungfrudans", företrädesvis brukligt på Åland och i Finland. Riksantikvarien på 1600-talet, Johan Hadorph, säger bland annat att "där har fordom varit mycket offerande till avgudarna".

1900-talet

När den unika processionsvägen från vikingatiden upptäcktes 1979 blev den omedelbart föremål för undersökning genom Riksantikvarieämbetets försorg och med arbetskraft från amatörarkeologer i Stockholms län. Att amatörarkeologer kom att anlitas får sin förklaring, när man betänker att arkeologiska undersökningar i Sverige normalt bekostas av den som vill exploatera ett markområde. Rösaring är som alla förstår skyddat från all exploatering. Åren 1981-82 gjordes några begränsade undersökningar, då man bl a kunde datera vägens tillkomst till tidig vikingatid, dvs omkring år 800 e. Kr.

Redan i början av 80-talet stod det klart för var och en att Rösaring skulle låta höra talas om sig. Men ett annat arkeologiskt objekt i Upplands-Bro tog snart överhanden, nämligen Fornsigstuna, där Riksantikvarieämbetet och amatörarkeologerna hölls sysselsatta i fem år, 1984-1988.

Därefter kom det stora intresset att riktas mot Birkaundersökningarna, som möjliggjordes genom ett storslaget sponsorbidrag på 15 miljoner, senare utökat med ytterligare några miljoner. Amatörarkeologerna hölls under tiden sysselsatta med fruktbara undersökningar på det intilliggande Adelsö.

Men intresset för fortsatta undersökningar vid Rösaring hölls ständigt levande hos oss i Upplands-Bro. Det fanns också ett uttalat intresse från såväl Läns museets arkeologer som från länsantikvarien (vid Länsstyrelsen). Det gällde bara att finna någon form att förverkliga undersökningsplanerna. Även när gratisarbetande amatörer utnyttjas är det stora kostnader förenade med arkeologiska undersökningar, eftersom dessa resulterar i fynd och prover av olika slag, som måste analyseras av experter. Även den professionella ledningen av projektet måste finansieras på något sätt. Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning, som tillkom i samband med Fornsigstunagrävningarna i Signhildsberg, hade samlat in pengar öronmärkta för arkeologiska undersökningar i Upplands-Bro. Pengar kunde också förväntas från Berit Wallenbergs stiftelse.

Rösaringsprojektet började 1996

Läns museets intresse tog år 1996 konkret form, när Peter Bratt presenterade museets forskningsprojekt för hela fornminnesområdet runtomkring Rösaring. Detta hade föregåtts av ett

möte mellan Läns museet, Sveriges Hembygdsförbund, Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund och Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut. Första åtgärden var en "byråmässig" inventering av tillgängligt material kring Rösaring. Här kom UKF:s lantmäterikartor och andra historiska handlingar väl till pass. Därefter följde en översiktlig rekognosering av undersökningsområdet.

Fältarbetet 1996

Amatörarkeologerna inom Stockholms läns hembygdsförbund genomförde under ledning av Rolf Rydén, erfaren inventerare från Riksantikvarieämbetet, en specialinventering av större delen av Låssa socken. Under 9 dagar genomströvades området på jakt efter gamla och nya fornminnen. Deltagarna fick lära sig hur en inventering genomförs och hur den dokumenteras. Man sökte särskilt efter mycket svårfunna fornminnesplatser från äldre järnålder, således tiden före vikingatiden. Några nya fynd gjordes inte.

Fältarbetet 1997

Utförlig redogörelse för resultaten har tidigare gjorts.

Arbetet genomfördes efter tre linjer. Deltagarna växlade mellan de olika uppgifterna och därmed tillfredsställdes den pedagogiska aspekt som vilar över projektet. En grupp tog ca 120 jordprover fördelade över praktiskt taget hela området. Fosfathalten i jorden ger en fingervisning om var den forntida boplatsen kan ha legat. Provresultaten bekräftade de tidigare gjorda antagandena om boplatsens belägenhet.

En annan grupp arbetade med kartläggning av ett av gravfälten. Som vanligt fann man att antalet gravar var större än vad man kunde se med blotta ögat. Man fann även ett par gravar från äldre järnålder. Särskilt intressant var förekomsten av tre till diametern ovanligt stora högar, som ligger på rad, liksom vid Gamla Uppsala och på Adelsö. På grund av den ringa höjden har högarna tidigare inte rönt särskild uppmärksamhet.

Den tredje gruppen undersökte den förmenta boplatsen med metallsökare. Det intressantaste var ett antal fynd som talade för att en bronsgjutarverkstad borde finnas någonstans under grästorven. En jämförelse med motsvarande fyndkategori från Birkagrävningarna visar att det utan tvekan rör sig om en bronsgjutarverkstad. Man fann inte bara råmaterial för framställning av bronsföremål, utan också "bronskrot" som varit avsett för återanvändning. Ett par "bornssmältor" som tappats på smedjans golv. Vissa blyföremål bekräftar ytterligare förekomsten av en smedja någonstans inom området.

Utförligare beskrivningar av fältarbetena finns att läsa i tidigare nyhetsbrev.

Fältarbetet 1998.

1998 års undersökning, 22-26 juni, var en direkt fortsättning på förra årets med undantag av fosfatkarteringen som slutfördes 1997. Undersökningen har möjliggjorts genom bidrag från Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning. Läns museet har ställt personella resurser till förfogande, amatörarkeologerna har bidragit med sin arbetskraft och arrendatorn Anders Sjö har förberett marken, ställt upp med maskinell hjälp och behövliga lokaler.

Sökningen med metallsökare fortsatte där vi slutade året innan. Några få bronsföremål hittades men inte i samma utsträckning som förra året. Det var bra! Grävning efter den förmodade verkstaden kan därför begränsas till det område, där de många fynden gjordes förra året. Alla fynd från metallsökaren ligger ganska grunt, ca ett spadtag djupt. De har därför under årens lopp åkt fram och tillbaka när jorden brukats.

Ingenting på ytan kan ge någon vägledning om var det är lämpligt att lägga en större undersökningsyta, där man kan gå på djupet. Därför upptogs ett drygt 20-tal gropar på 5 x 5 dm utspridda över en stor del av boplatsoområdet. De gjordes ca 5-6 dm djupa, således djupare än vad bönder under århundraden trängt ner med årder och plog. Det visade sig att i nästan varje grop stötte vi på en "anläggning" av något slag. Det var stolphål, härदार eller annat som visade att det verkligen rör sig om en boplats. Alla jordmassor har sållats och slutprodukten har dessutom vattensållats.

Kolprover kunde säkras på många ställen, och i sinom tid kommer de att ge oss upplysning om när anläggningarna har använts. Här kan det vara på plats att erinra om vad som hände på fältet, när nya djupgående plogar började användas på 50-talet. Många år efteråt fick jag veta av drängen som plöjde, att plogen gått igenom ett stort antal brandhärdar eller stensatta kokgropar, inte bara på den plats vi nu undersökt utan även på flera andra fält runt Stora Ekeby. Alla låg på samma nivå.

En annan intressant iakttagelse gjordes på ett ställe. Man fann krukskärvor av en och samma kruka, troligen ett begravningskärl. Det kan röra sig om en äldre grav, över vilken boplatsen senare anlagts. Krukan har krossats när man i modern tid kört med tunga åkerbruksredskap över platsen.

Skärvestenshögarna

Gravfältet med de tidigare rapporterade skärvestenshögarna undersöktes för första gången mer noggrant. Vi hade ännu inte tillstånd att verkställa fullständig arkeologisk undersökning. Men med hjälp av sond kan man känna - ja rent av höra - om stenarna i högen är normala eller skörbrända. Praktiskt taget alla högar och vallar undersöktes på detta sätt. Det råder därför just nu en viss osäkerhet om det verkligen har varit en boplats från tiden före järnåldern. Skärvestenshögarna brukar ses som "avskrädeshögar" bestående av förbrukade stenar som använts vid uppvärmning av vatten i trä- eller lerkärl. Även uppvärmning av vatten i läderpåsar kan ske med hjälp av heta stenar.

Ett par av de förmenta skärvestenshögarna har troligen varit kolmilor. Vissa konstruktionsdetaljer pekar i den riktningen. Trots det i viss mån negativa beskedet beträffande skärvestenshögarna, framhåller Rolf Rydén att platsen är typisk för en tidig boplats av det slag. Den ligger på rätt nivå, ligger bra i lä bakom åsen och är exponerad mot vattnet. En kommande grävning i högarna får ge det rätta svaret.

Natur- och kulturmiljö

Inledningsvis citerade jag ur Peter Bratts projektbeskrivning hur Rösaringsområdet ses som en unik och monumental fornlämningslokal och att det är naturligt att den ligger just här. Rolf Rydén, med sin stora erfarenhet från olika delar av landet, säger sig vara fascinerad av Rösaringsområdet. Ytterst få områden i landet har ett så rikt uppått av fornminnen, när det gäller antal och variation.

Undersökningarna har gett honom ny kunskap och han tror att mycket återstår att finna i kommande utgrävningar. Dessutom ger dagens natur- och kulturmiljö platsen en särställning. Ingen modern bebyggelse stör den vackra miljön när man ser ut över nejden från fornminnesplatsen.

Måtte det så förbli. Detta sagt med tanke på hur det gamla Lund strax bakom det äldre järnåldersgravfältet tillåtits expandera.

Fornborgen - "kultplatsen" vid Draget

Inga arkeologiska undersökningar har gjorts under året vid den uppmärksammade fornminnesplatsen invid motorvägen mitt emot de stora grustagen i Bålsta. Den officiella rapporten från de tre säsongernas undersökningar har ännu inte blivit offentlig. Inget har dock ändrats i den preliminära beskrivning som presenterades i nyhetsbrevet 1998-1. Resultatet av undersökningarna har varit så givande att såväl grävledaren Michael Olausson som amatörarkeologerna i länet har fortsatt på den inslagna vägen och genomfört undersökningar av liknande fornminnesplatser. En sådan är Dragby ca 1 mil norr om Uppsala invid E4:an. Området har samma ingredienser som vårt Draget. Här finns också hålvägar, dragrännor och en i det här sammanhanget intressant "fornborg".

Med intresse ser vi fram mot de slutsatser som Michael kan komma fram till när iakttagelserna från de olika platserna jämförs. Kanske att det "besvärliga" fornminnesbegreppet fornborg i sinom tid kan få en mer godtagbar förklaring.

Offentlighetsprincip, representativ demokrati och "Stora daldansen"

Av Börje Sandén med anledning av föredraget 23 september

Både i UKF:s skrifter och vid en rad anföranden inom och utanför UKF har jag åtskilliga gånger berättat om Dalupproret 1743, den s.k. "Stora daldansen". Det som främst intresserat mig är innehållet i den skrivelse som ledningen för den stora allmogedemonstrationen författade vid sitt uppehåll på Tibble gästgivargård i Kungsängen. På riksledningens uppmaning nedtecknade man de viktigaste frågorna, som man ville diskutera med de styrande när man väl kommit fram till Stockholm. Det blev sex punkter. När man startade marschen i Dalarna hade man en lista med 22 punkter.

Det var således det allra viktigaste som sattes på pränt i Tibble. Det är något vi måste hålla i minnet inför den fortsatta framställningen av det som hände. Vi har anledning att antaga att det verkligen var de viktigaste skälen som här kom till uttryck. Det fanns nämligen inte tid att formulera sig taktiskt inför de förväntade förhandlingarna, dels var det mycket bråttom att komma fram till Stockholm senast nästa dag, dels hade man en beväpnad militärstyrka framför sig på andra sidan Stäketsundet. Och naturligtvis fanns det inte tid att formulera sig taktiskt inför framtidens bedömning av protestmarschens avsikter. Det bevarade dokumentet från Tibble är ett i hast tillkommet aktstycke, undertecknat av de dalasocknar som för tillfället fanns representerade vid gästgivargården. I den pressade situationen har man kortfattat skrivit ner sitt hjärtas mening utan några biavsikter.

Mycket betydelsefullt för bedömningen av det som sedan hände är också det protokoll som upprättades över förhandlingarna i Stockholm. Protokollet finns både som minnesanteckning och i renskrift. Ett aldrig renskrivet protokoll från Stockholms magistrat är också betydelsefullt i sammanhanget.

Tibble-dokumentet - i historiens ljus.

Nu är vi framme vid det märkliga i saken.

Under 250 år har historikerna haft en närmast oomtvistad förklaring till varför "Fem tusen man från dalorten sprang". När man jämför Tibble-dokumentets ordalydelse med historieböckernas finner man egentligen inte någon som helst överensstämmelse. Hur kan det komma sig? Är förklaringen lika enkel som den kända iakttagelsen att "segraren skriver historien". Att 1743 års regering gett sin egen förklaring är inget att säga om. Dess handlande hade varit alltför generande för att det skulle tillåtas komma i offentlighetens ljus. Vilket skulle visa sig, när väl offentlighetsprincipen blivit lagfäst 1766.

Men varför står samma regerings förklaring fortfarande som den sanna? Varför sätter man inte tilltro till demonstranternas egna ord? Varför har inte senare tiders historiker analyserat innebörden i Tibble-dokumentet? Det har dock publicerats (i den segrande regeringens version!) i Handlingar rörande Skandinaviens historia så tidigt som 1816. Observera att man där inte går till källdokumentet utan återger den censurerade version, som offentliggjordes av regeringen redan 17 dagar efter militärens attack mot den svenska allmoge, som var samlad på nuvarande Gustav Adolfs torg.

Massakern på Gustav Adolfs torg

Efter framgångsrika förhandlingar med representanter för regering och riksdag hade man samlats på torget för att få utlovad färdkost före marschen tillbaka till respektive hembygd. Det som därefter hände har jämförts med massakern på Himmelska Fridens torg 1989. 1743 dödades faktiskt fler människor än vid Stockholms blodbad. Historieböckerna använder inte heller "klartext" när de i undantagsfall ger sig på att förklara varför regeringen i 9 månader efter "Stora daldansen" skyddades av 12 000 ryska soldater förlagda norr och söder om Stockholm.

"Stora daldansen" - ett seriöst folkligt inbrott i rikspolitiken

Om du inte läst 3:e delen av UKF:s bokserie Vad hände egentligen? eller hört mina utläggningar,

förstår jag att du ställer dig frågande inför mina påståenden. Läs boken! Den försöker besvara många frågor och innehåller dessutom ett 50-tal historiska dokument, med vilkas hjälp du själv kan avgöra "vad som är sant". Du kan också läsa åtskilligt på UKF:s Internetsida, bl a professor Alf Åbergs mycket positiva recension i SvD, där han menar att händelserna nu kan tolkas på ett nytt sätt.

Vid föredraget 23 september kommer jag att koncentrera mig på två framträdande principiella drag bakom allmogens aktion. Det ena är "Stora daldansen" som ett tidigt exempel på ett folkligt krav att riksdagens protokoll skulle ges offentlighet. Det andra är att samma allmoge för till torgs den tanken att de valda riksdagsmännen med sitt agerande i riksdagen skall vara bundna av sina väljares önskemål i olika frågor.

Den representativa demokratis födelse

Man skulle kunna säga att den representativa demokratin har sin utgångspunkt i den s.k. principalatsläran. Dvs den hemmavarande befolkningen ses som riksdagsmännens uppdragsgivare, principaler. Idag tycker vi det är helt naturligt att våra riksdagsmän skall föra sin hemmaopinions talan. Men 1743 var det något alldeles nytt för Europa, åtminstone om vi skall tro den brittiske historieprofessorn Michael Roberts. Han har skrivit en synnerligen intressant bok om svenskt 1700-tal. Den finns sedan några år i svensk översättning. Jag fick inte boken i min hand, förrän vår egen bok redan blivit tryckt. Roberts tycker att det är märkligt att upplysningstidens närmast filosofiska idéer och tankegångar så till den grad slagit rot hos en bildad svensk allmoge att den kommer till uttryck i Sverige redan 1742-43. Han motsäger därmed svenska historiker som menar att liknande tankegångar först skulle ha lanserats i England.

Michael Roberts uppfattning, att det inte var England som stod för kravet att parlamentsledamöterna skulle ha kontakt med sina väljare, utan i stället den svenska allmogen, gavs en glädjande tyngd i svensk debatt, när professorn i journalistik Stig Hadenius i början av detta år talade vid Riksarkivets presentation av den nya beståndsöversikten, som gäller riksdagens många handlingar. I UKF:s bok återger vi de promemorior som allmogen lämnade till riksdagen under det dramatiska året 1743.

Tibble-dokumentet - offentlighetsprincipen och den representativa demokratin

De bägge frågorna i rubriken skall vi behandla med utgångspunkt från formuleringarna i Tibble-dokumentet och protokollet från de därav följande förhandlingarna. Vi skall analysera innehållet i dem och jämföra det med den traditionella beskrivningen av orsakerna till den största demonstration som en svensk regering varit utsatt för. Jag vill beskriva den seriösa avsikt, som allmogen hade, och om möjligt rehabilitera ett oförskyllt dåligt rykte som vederfarits just dalallmogen, alltsedan Olof von Dalin på 1700-talet diktade:

"Fyra tusen mörka gastar liksom obegravna lik
Med gevär av påkar, kvastar, klubbor, liar, knivar, spik
Under spel av djävuldansen ... ville ge vårt rike lag.

Så sent som 1993 - till 250-årsminnet - publicerar Dalarnas forskningsråd i Dalarnas hembygdsförbunds årsbok en beskrivning av Dalupproret med en i min mening nedlåtande titel "Fem tusen man från dalorten sprang".

Titeln är hämtad ur en visa vars första strof lyder:

"Femtusen man från dalorten sprang
med spikbelagda skor och klubbor i hand
till att försvara landom,
och somliga gick och somliga sprang,
somliga tröttna innan de kom fram
och somliga tappa skorna".

Diametralt motsatta slutsatser

Forskningsrådet framhåller i inledningen, att talet om att det skulle föreligga ett samband mellan dåtidens storpolitik och dalupproret grundar sig på några kända 1800-tals historikers omedvetna påverkan av den skandinavistiska idéströmningen.

Jag kan bara konstatera att samtliga punkter i Tibble-dokumentet berör "storpolitik":

1. valet av tronföljare, 2. de "Commenderande Generalers Wederbörliga afstraffande", 3. undersökning om hur krigsförklaring gått till, 4. bestraffning av dem som handlat landsförrädiskt under kriget, 5. att allmogen vill följa med ända till Stockholm, för att deras fullmäktige vid förhandlingarna lättare skall kunna rådpläga med allmogen. 6. Att man innan återtåget måtte få möta sin konung.

Den traditionella förklaringen till upproret är att finna inom området kverulans över höga skatter, missväxt och den av regeringen förbjudna gränshandeln med Norge. Som synes finns inte ett ord i Tibble-dokumentet om de orsaker som pådyvlats allmogen ända från första början. Tilläggas skall att ansvaret för upproret traditionellt läggs på dalkarlarna, trots att minst ett halvduzin landsändar var på marsch mot Stockholm. Ingen modern historiebok nämner heller något om förhandlingarna, som skedde med representanter även för Västmanland och Uppland.

Demonstrationen var i grunden så allvarligt berättigad att den måste ges andra förtecken för att man skulle kunna motivera det blodiga angreppet på en demonstrerande allmoge. Benämningen "daldansen" var en medvetet nedsättande och förlöjligande beteckning som kommit väl till pass för att förringa allvaret bakom allmogens aktion.

Var Dalupproret 1743 verkligen ett uppror?

Ett uppror är per definition en handling, då man vill störta en regim.

I Tibble-dokumentet säger man i den sista (6:e) punkten att man hoppas få tillfälle att möta sin konung innan man vänder åter till sin hembygd. Jag tror inte att man skulle uttryckt sig så om man haft revolutionära tankar. De övriga punkterna innehåller liknande tongångar. Man vill veta varför vissa saker hänt, eller inte hänt. Man säger helt klart, att man vill med sitt massiva tåg till Stockholm vara ett stöd för sina fullmäktige, som skall förhandla med statsledningen. Man har bara ett egentligt krav: att de som handlat landsförrädiskt i kriget mot Ryssland skall dömas efter lagen.

Den för statsledningen känsligaste saken var allmogens begäran, att få en undersökning till stånd om hur kriget mot Ryssland uppkommit, utan att Ryssland hotat vårt land. Ett svar på den frågan skulle avslöja de märkligaste utrikespolitiska turer, som jag tror Sverige någonsin invecklat sig i. Bland dessa fanns det faktum att svenska folket i hemliga utskott (utan insyn från den svenska allmogen) i riksdagen startat kriget mot Ryssland. Ett krig som vi förlorat, såsom vi aldrig förlorat något krig varken förr eller senare, med en fullständig kapitulation, och med hela Finland invaderat av ryska trupper.

När allmogens fullmäktige från Dalarna, Västmanland och Uppland förhandlat sig till löftet att få läsa riksdagens protokoll, gick den svenska armén till anfall mot den väntande allmogen och det skedde innan den avtalade tidpunkten för allmogens tillbakadragande. Anfallet skedde för övrigt innan förhandlarna hunnit lämna förhandlingslokalen.

Styrelsen för

Föreningen för Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut

får härmed avlämna 1997 års verksamhetsberättelse.

1. Styrelseledamöter

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning

Ordförande	Curt H Dahlgren	resterande mandattid	2 år
Kassör/sekr	Börje Sandén	resterande mandattid	2 år
Övriga ledamöter	Bengt Borkeby	resterande mandattid	0 år
	Thore Isaksson	resterande mandattid	1 år
	Håkan Norelius	resterande mandattid	1 år
	Jan-Christer Strahlert	resterande mandattid	1 år
	Bo Karlberg	resterande mandattid	3 år
Suppleanter	Karl-Erik Mörk	resterande mandattid	0 år
	Sophie Hedin	resterande mandattid	0 år
Revisorer	Lennart Danielsson	resterande mandattid	0 år
	Stig Sundblad	resterande mandattid	0 år
Revisorsuppl	Irène Seth	resterande mandattid	0 år
	Axel Karlsson	resterande mandattid	0 år

Styrelsen har haft 10 protokollförda sammanträden. Dessutom har delar av styrelsen haft ett flertal ej protokollförda arbetsmöten, som resulterat i beslut vid ordinarie styrelsesammanträden.

2. Medlemmar

Föreningen har haft 291 medlemmar. Medlemsavgift 75:-, varav 12:- går till hembygdsrörelsens läns- och riksförbund. Årsmötet 1997 beslöt att höja avgiften till 80:- från år 1998.

3. Föreningsverksamhet

Årsmöte hölls 1997-04-10 i Biblioteket i Kungsängen. Efter årsmötet redogjorde Curt H Dahlgren för de synpunkter som Maja Hagerman framfört i boken Spåren av kungens män. Vid länsförbundets årsmöte i Nacka deltog Bengt Borkeby och Börje Sandén. UKF är genom Stockholms läns hembygdsförbund ansluten till Sveriges hembygdsförbund.

Fyra nummer av Medlemsinformation har utgått, innehållande sammanlagt 38 A4-sidor. De har distribuerats till medlemmar och andra i ca 400 ex varje gång. Samtliga nummer ända från starten 1987 finns i pärmar på biblioteken i Bro och Kungsängen. En uppdaterad 12-sidig folder i A5-format sammanfattar UKF:s såväl inre som yttre verksamhet åren 1987-1997. Den delades bl a ut till alla besökare vid våra 4 föreställningar på Historiska museet, vilka kan ses som jubileumsföreställningar med anledning av att UKF nu varit verksamt i 10 år.

Årets programverksamhet har genomförts enligt sammanställningen längre fram i verksamhetsberättelsen.

4. Ekonomi - kort sammanfattning

Direkta kommunala bidrag har inte utgått under året. Projektmedel för Assurspelen har erhållits med 30000:- UKF har fått ersättning för tjänster av olika slag åt kommuner, institutioner och ideella/privata organisationer:

Kommunala förvaltningar: Upplands-Bro 8900:- jämte 38000:- för tjänstemäns och politikers deltagande i två abonnerade föreställningar på historiska museet, Järfälla 2150:-, Håbo 550:- Landstinget 800:-, Kungsängens församling 3000:-, Bro församling 2300:-, NCC-SKANSKA 4500:-, Kursgårdar o. dyl. 4800:-, Pensionärsföreningar 1500:-, Ideella föreningar, 4100:-

Medlemsavgifter har inbringat 21750:-

Inkomster från försäljning av UKF:s egna tryckalster blev 19500:- Överskott på föredrag, exkursioner, konserter 3220:-

UKF har haft stora kostnader för investering i ny laserskrivare och extra internminne i dator och skrivare för att kunna förverkliga utgivningen av vår femte bok med en helt ny datorteknik. Årets stora förlust på 32500:- är endast skenbar eftersom stora utgifter för boken belastar år 1997 medan inkomsterna vid försäljningen helt tillfaller 1998 års bokföring.

Posten för forskningskostnader, 3480:-, är mycket större 1997 än den brukar vara. Det beror på att UKF åtog sig att betala vissa okalkylerade kostnader för den specialinventering av Låssa socken som gjordes under ledning av tjänsteman från riksantikvarieämbetet. UKF ville inte riskera att Läns museets forskningsprojektet kring Rösaring skulle omintetgöras när anslagsgivande stiftelser inte ställde upp med dessa pengar. UKF har som bekant inga fonderade pengar för dylik verksamhet.

Se vidare den bilagda ekonomiska redovisningen.

5. Projekt

Hushållningsjournalerna

Under året har arbetet med Patriotiska Sällskapets Hushållningsjournaler 1776-1813 avslutats vad beträffar databasen, där nu över 2000 artiklar lagrats. Sökning kan ske efter flera linjer. Alla artiklar är inordnade under något av 21 övergripande sökord. Gudrun Sandén har dessutom lagt artiklarna under vissa utvalda sökord: 842 ämnesord, 588 personnamn, 315 orter. Till dessa förberedda sökmöjligheter finns en snabbt fungerande fritextsökning. Utskrift kan göras av just sådana poster som är av intresse vid varje enskild sökning.

Databasen är ursprungligen skapad för sökning via dator. På uppmaning av Lantbruksakademien har pappersburna register över de olika sökordskategorierna uppgjorts. Varje sökord har där en nummerhänvisning till aktuella artiklar, som kan läsas i den 450-sidiga utskriften av hela databasen, där artiklarna ligger numrerade i kronologisk ordning. Viss layoutmässig justering av dessa register återstår att göra. Det färdiga resultatet kommer att under 1998 placeras på biblioteket i Bro, där ca hälften av originalskrifterna finns förvarade. Förhoppningsvis kommer också själva databasen att kunna läggas på bibliotekens datorer under året. Målsättningen är också - på uppmaning av Lantbruksakademien - att kunna lägga hela databasen på Internet. Med vårt nya tryckförfarande hoppas vi också att i sinom tid kunna ge ut det pappersburna materialet i bokform.

Ortsbor berättar

Under 1997 har flertalet bandade intervjuer med Ortsbor gått igenom. På liknande sätt som med hushållningsjournalerna gör Gudrun Sandén en skriftlig sammanfattning av innehållet. Särskilda listor med sökord läggs upp omfattande ämnesområden, personer och orter. UKF disponerar ca 100 kassetband och rullband. Däri ingår en del kopierade band från Håtuna och Stockholms-Näs hembygdsföreningar. Intervjuerna är från mitten av 50-talet och framåt. Till databasen kommer under 1998 att läggas de drygt 30 kassetbandsintervjuer som kulturnämnden på sin tid gjorde. Hembygdsföreningarna och närradion har också bandade intervjuer som kommer att läggas in i databasen. Databasen får samma utformning som ovanstående om hushållningsjournalerna.

Videodokumentation

Bo Karlberg ansvarar för videodokumentation av UKF:s arbete och intressanta händelser inom vårt intresseområde. Vi har ett antal inspelningar av de arkeologiska undersökningarna vid Draget och Rösaring. Åtskilliga föreläsningar finns också inspelade liksom aktiviteterna vid Assurspelen och föreställningen på Historiska museet.

UKF har fått äganderätten till en videospelning som gjordes vid Rösaring 1982. Sven Olsson, nu vid SVT i Karlstad, hade gjort en inspelning för ett mindre videoföretags räkning. Den har han nu skänkt till UKF. Med hjälp av välvillig sponsor har sju kassetter inspelat material konverterats till nu

gångbart videomedium. I materialet ingår bl a en inspelning från den då pågående arkeologiska undersökningen av anläggningen i norra delen av processionsvägen.

Assurspelen och Assurs marknad

Assurspelen och Assurs marknad genomfördes under 5-7 sept på norra Ståksön. Mycket förnämlig "forttida" hantverksteknik visades upp av utställare från Danmark, Island, Grönland, Skåne och Stockholm. Vikingatida maträtter demonstrerades av Kristina Steen. Musik framfördes på repliker av ålderdomliga instrument av Per Runberg och Violina Juliusdotter. Vi kunde bevittna flera våldsamma bärsärkautbrott av en teatergrupp. Tre vikingafartyg låg i hamnen till beskådande, bl a den renoverade Viking Plym från Olympiska spelens invigning i Stockholm 1912.

Regnet under fredagen och det därav orsakade låga publikdeltagandet gjorde att vikingaidrotterna inställdes denna dag. Under de två andra dagarna tävlade fyra lag i en 10-kamp med vikingatida idrotter. Laget "Akagarn" från Gotland vann, de övriga lagen var "Hög" från Skåne, "Tören" från Södertörn och ett hemmalag från Upplands-Bro.

Bakom Assurspelen stod Upplands-Bro kommun, Historiska museet, Svea livgarde, Hemvärnet i Upplands-Bro och Järfälla, LIONS i Upplands-Bro, Viking Heritage, Almarestäkets herrgård och UKF.

Huvudansvarig och producent var Thore Isaksson från Kultur 1743/UKF.

Jubileumsföreställning på Historiska museet

Musikteatern *Resan Rom - Rösaring*, ett samarrangemang mellan Statens Historiska Museum och Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut 12-14 september

Musikteatern tillkom av två skäl. Dels var det tio år sedan UKF startade. Dels var det 20 år sedan Kulturnämnden, Historiska Museet och Socialstyrelsen genomförde det tre år långa hembygdsprojektet i Upplands-Bro där man bl a bearbetade det lokala historiska materialet och presenterade resultatet i museets tidningen Historiska Nyheter och vid en Upplands-Brodag för allmänheten på museet. Den följdes upp med några studiedagar för kommunens lärare.

Musikteatern tog sin början på Forum Romanum i Rom anno domini 410. Alarik och hans trupper belägrade Rom. En Augur tar med sig de närvarande på en resa till framtiden - en resa genom 16 sekler med nedslag 800-tal på Rösaring, 1000-tal i Sigtuna, 1300-tal utanför Håtuna, 1500-tal på Stäket, 1600-tal Dalkarlsbacken, 1700-tal på Koffsan, 1800-tal på Tibble Krog, 1900-tal vid Kungsängens station. I 1800-talsscenen deltog även Svea Livgarde. Efter teatern serverades en historisk buffé och de som så önskade kunde besöka Guldrummet under guidad ledning.

Teatern gavs i fyra föreställningar varav två abonnerades av Upplands-Bro Kommun.

6. Rösaring - ett arkeologiskt forskningsprojekt

Sedan 1996 har Peter Bratt vid läns museet stått som projektledare för ett flerårigt forskningsprojekt som syftar till att ge bild av hela Rösaringsområdet. Projektet drivs av läns museet med UKF som lokalt kontaktorgan. UKF har under många år verkat för en fortsättning på Rösaringsprojektet från 1981-82. Arbetet utförs i samarbete med arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund. Ekonomiska bidrag har lämnats av Berit Wallenbergs stiftelse och Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning. Under året har UKF bidragit med en mindre summa till vissa okalkylerade kostnader för den specialinventering av Låssa socken som gjorts under ledning av Rolf Rydén från riksantikvarieämbetet.

Utan amatörarkeologernas arbetsinsats skulle projektet inte vara genomförbart. Arkeologiska undersökningar i Sverige bekostas nämligen normalt av en exploatör av markområdet. Någon sådan finns inte i fallet Rösaring. Det är således av rent vetenskapligt intresse som undersökningarna görs. Projektet är av mycket stort värde för amatörarkeologin i länet eftersom det har en pedagogisk inriktning som gör det möjligt för medlemmarna att följa hela den arkeologiska processen alltifrån inventering av kartor och dokument via specialinventering av Låssa-området, kartering, upptagande av fosfatprover i marken, undersökning med metallsökare fram till traditionella grävningar i marken,

som förhoppningsvis kan påbörjas under år 1998. Det är vanligt att amatörerna betalar en avgift för att få vara med vid arkeologiska undersökningar. Någon avgift utgår inte vid de undersökningar som görs hos oss. Deltagarna ordnar själva transporter och mat under grävningstiden.

Underhandsrapporter från undersökningarna har kontinuerligt lämnats i UKF:s medlemsinformation och på vår internetsida.

7. Arkeologiska undersökningarna vid Draget

Undersökningarna vid den s.k. fornborgen vid Draget avslutades 1997 efter sammanlagt tre grävsäsonger under åren 1996-97. UKF hade 1995 tagit initiativ som ledde till att Michael Olausson vid Riksantikvarieämbetet intresserade sig för fornborgen. Nedanför berget finns en jordvall med anslutande vallgrav, som inte iakttagits förut. Ingen motsvarighet har rapporterats tidigare från andra fornborgar. Som framgått av rapporter i vår medlemsinformation är anläggningarna på och nedanför berget mycket äldre än vad man hittills trott. Dateringar ända tillbaka till stenålder har gjorts. Anläggningen tolkas som en samlingsplats för kult eller andra aktiviteter av okänt slag. I nära anslutning till berget har en boplats från stenåldern påträffats.

Liksom i Rösaringsprojektet är det länets amatörarkeologer som ställer upp med arbetskraft. UKF har även här varit kontaktorgan gentemot riksantikvarieämbetet.

Vi kan konstatera att Upplands-Bro begåvats med två arkeologiska projekt under åren 1996-97.

8. Bokutgivning

Under 1997 har UKF utarbetat ett nytt tekniskt förfarande vid framställning av böcker. Innanmätet till böckerna skrivs ut på vår nya snabba laserskrivare. Detta går sedan direkt till bokbinderiet tillsammans med det traditionellt framställda omslaget. Där trådbinds boken och förses med hårda pärmar på vilka det laminerade omslaget klistras fast. Metoden gör det möjligt att framställa böcker i mindre upplagor, som sedan kan utökas allt efter behov. En ny upplaga betalas med inkomster från den föregående, varvid synnerligen dyrbara initialkostnader undviks.

Metoden har väckt stort intresse hos Hewlett och Packard som tillverkat vår skrivare. Boken används i företagets marknadsföring av sina laserskrivare. På en timme tar vi fram innanmätet till tolv böcker med bilder och sidor placerade i sådan ordning att de 16-sidiga häftena som skapas kan sys ihop till färdig bok. Vår första bok i denna teknik, Kuskens pojke, har fått mycket fina vitsord från flera av varandra oberoende grafiker som sysslar med digitalt framställda böcker.

9. Samarbete med andra organisationer

UKF deltagar regelbundet i en samrådsgrupp kring kulturfrågor med deltagare från Kultur och fritidskontoret, de tre hembygdsföreningarna i kommunen, Kulturbojen, Stiftelsen Tärnsund och Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning.

UKF är medlem i Stockholms läns hembygdsförbund och därmed också i Sveriges Hembygdsförbund. Vi tillhör också arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund, i vilken Börje Sandén är styrelseledamot. I arkeologiärenden har vi nära kontakt med läns museet och riksantikvarieämbetet. UKF har medlemskap i Upplands Fornminnesförening, riksarkivets vänförening Pro Memoria. och Arkeologisektionen inom Nordiska förbundet för hembygdsvård och lokalkultur. Se vidare under Tidskrifter och årsböcker.

10. Hemsida på Internet

Våra internetsidor har utökats väsentligt sedan starten 1996. Här finns främst information om Upplands-Bros historia. Men naturligtvis har vi också aktuella upplysningar om våra aktiviteter. I väntan på att våra läns- och riksförbund skall få egna hemsidor har vi en mindre avdelning med information om deras organisation.

11. UKF:s publika aktiviteter 1997

Föredragen hålls omväxlande i Kungsängen och Bro

Sigtuna förr och nu. Temat grannkommuner. Fredrik Styrfält, Sigtuna museum

Boyne Valley på Irland. Tema arkeoastronomi. Jens Tellefsen, KTH

Ärkebiskopssätet och Håbobygden. Tema grannkommuner. Studiebesök på Biskops-Arnö

Föredrag av rektor Birgitta Östlund. Cembalomusik i Gotiska salen, Börje Sandén

Historisk forskning i Upplands-Bro. Arbetsgrupperna berättar om sitt arbete

Brytningstid - hur Sverige danades. Curt Dahlgren om Maja Hagermans bok *Spåren av kungens män*.

Almarestäket - ett medeltida frälsegods. Sigurd Rahmqvist. Det medeltida Sverige

Rösaring i ny belysning. Astronomiska synpunkter på processionsvägen.

Astronomen Curt Roslund, Göteborgs universitet.

Rösaring - forntida kultplats i ny belysning. John Kraft, Västerås

Vad hände egentligen vid Tibble gästgivargård 1743? Börje Sandén om Dalupproret 1743

Olof Skötkonungs dotter - En märklig kvinnogestalt från vikingatiden.

Rune Edberg, Sigtuna museum

Arkeologidagen 1997, Kultplatsen vid Draget

Assurspelen - vikingen som idrottsman. Assurs marknad. Thore Isaksson

Jubileumsprogrammet på Historiska museet. Fyra föreställningar, Curt Dahlgren

Astronomisk tolkning av hållristningar - Solförmörkelser, supernova och kometer avbildade på svenska hållristningar. Astronomen Göran Henriksson, Uppsala

Studiebesök på Stockholms stadsarkiv. Bengt Borkeby

Julens sånger och dikter. Bro d'River Boys, Herrgårdskonsert på Gällövsta

Exkursioner - i samarbete med Upplands-Bro kommun

Visning av pågående arkeologiska undersökningar vid Draget, Börje Sandén

Vandring till Ryssgraven och Dalkarlsbacken. Börje Sandén

Vandring på Lennartsnäshalvön - Tuna ödeby. Börje Sandén. 2 gånger

Bussrundtur till Tuna, Assurs hög och sten, kultplatsen vid Draget. Börje Sandén

Kulturcykling - Lejondalssjön runt, Börje Sandén, 2 gånger

Kulturcykling - Rösaring, Börje Sandén, 2 gånger

12. Uppdragsverksamhet

I takt med att kommunala bidrag upphör har UKF i stället fått ersättning för tjänster utförda åt Upplands-Bro kommun. Det gäller främst guidning men också medverkan vid framtagningen av den nya turistkartan. Vanligast är dock engagemang i föredrag och guidningar åt organisationer av olika slag: SPF-Vikingarna, PRO-Bro 2 ggr, PRO-Kungsängen, Vuxenskolan i Högdalen, projektet Vågen i Bro 2 ggr, Lions, Rotary, Vallentuna hembygdsförening, Sigtuna hembygdsförening, Låssa 2000 2 ggr, STF-Sollentuna, Iljansbodaskolan, Härneviskolan, skolklass från Sandviken, tjänstemän från Järfälla 2 ggr, NCC, 2 ggr, SKANSKA, Ahlsell 2 gr, Norrgrindens förskola, Gunilla Seth, Tammsviks personal, Privat grupp från Stockholm, Mälardalen, busstur i samband med Håtunaleken, kulturcyklingar 4 st, vandring till Tuna 2 ggr, personal från Gällövsta, Preem Hackholmssund, Skokloster Gille, Lillsjöskolans lärare, Dagcentralen Fjärilsstigen, Vägverket Dalkarlsbacken/Ryssgraven, Kyrkobyggnadens dag, Solgården, Uppsala Turism och Konferens, Håbo scoutkår, Tjusta skolan 3 lektioner, Nordvästra sjukvårdsdistriktet, rapporter i Närradion.

Dessutom ett ökat antal oavlönade konsultationer från såväl grupper som enskilda elever vid kommunens högstudier och gymnasium samt ett stort antal privatpersoner

13. Tidskrifter och årsböcker

För att UKF skall kunna verka framgångsrikt måste kontakter upprätthållas med ett stort antal föreningar och institutioner, som utger tidskrifter och böcker inom det vida fält som UKF vill bevaka:

Tidskrifter: Populär Arkeologi, Populär Historia, Historisk Tidskrift, Fornvännen, Folkets historia, Bebyggelsehistorisk tidskrift, Kulturminnesvård (Raä), Rig (etnologi), Caerdroia (labyrint-tidskrift), Bygd och Natur (SHF) Ymer (geografi), Sandock-Bulletinen (Nordiska museet), Scandia, Forskning och framsteg, Mikrodatorn, Internetworld

Historiska klubbar och antikvariat: Yggdrasil, Clio, Atheneum, Bokantikvaria, Redins antikvariat. Lindberg & Persson antikvariat

Föreningar, årsskrifter: Hembygdsförbundet, Upplands Fornminnesförening, Pro Memoria (Riksarkivet), Daphne (kulturförening), Sigtuna museum, Stockholms läns museum, Viking Network, Arkeologisektionen inom hembygdsförbundet, Arkeologisektionen inom Nordiska förbundet för hembygdsvård och lokalkultur, Ortnamnssällskapet i Uppsala, Karolinska förbundet, Borland User's Group, DTP-föreningen.

14. Övrigt

UKF:s verksamhet annonseras regelbundet i kommunens evenemangskalender varannan vecka i Mälarposten. Dessutom får våra aktiviteter ofta redaktionellt utrymme i såväl Mälarposten som Lokaltidningen. Aktiviteterna annonseras också i Närradion och på vår Internetsida.

Börje Sandén
sekr.

Curt H Dahlgren
ordf.

Årsmötet 1998

Årsmötet hölls 1998-04-02 i Kungsängens bibliotek

Omval av ordinarie ledamöter. Bengt Borkeby och Karl-Erik Mörk

Omval av suppleant Sophie Hedin

Nyval av revisorssuppleant Yvonne Frödin

Curt Dahlgren höll föredrag om runinskrifter, företrädesvis texten på Assurstenen. Han presenterade då en reviderad tolkning av texten. Studien har nu utvecklats och utges under året i skrift tillsammans med en studie kring kommunsymbolen

Kommande aktiviteter

Närmare upplysningar om **föredragen i november** (se första sidan) kommer i nästa nyhetsbrev.

Eventuellt kommer en **parad med 1800-tals inslag** att genomföras i Kungsängens centrum i början av hösten. Det är inte säkert att vi kan komma ut med nytt nyhetsbrev dessförinnan. Se Mälarpstens Det händer i Upplands-Bro varannan vecka.

Alla våra aktiviteter finns i **Mälarposten** och på **Kommunens och UKF:s Internetsidor** www.upplands-bro.se och www.algonet.se/~ukforsk

Medlemskap i UKF

Sätt in 80:- på pg 27 58 94-4

Upplysningar

Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro
08-582 40 515; fax 08-582 413 55

e-post: ukforsk@algonet.se
Internetadress: www.algonet.se/~ukforsk

Vad som sig tilldragit

Det annonserade programmet har genomförts enligt planerna.

Först var det mötet och samtalet mellan **Lars Romaren Holmblad och Curt Assur Dahlgren**. Lars G Holmblad från Historiska museet hade tagit med sig viss rekvisita från museet för att ge en mer levande miljö, när de två "fortidsmänniskorna" möttes för sitt animerade samtal kring relationen Bro och Bysans.

15-talet deltagare fick en mycket förnämlig guidning **bland Skoklosters 30 000 böcker** av Elisabeth Westin Berg. Biblioteken från släkterna Brahe, Bielke och Scheffer hade så småningom lagts till Karl Gustaf Wragnels eget bibliotek, till stor del förvärvade i de tyska länderna på 1600-talet.

Ett 30-tal Brobor - nuvarande och före detta - följde med Gudrun Sandén, på **vandringen genom Gamla Bro** i vårt samarrangemang med Bro hembygdsförening.

En fulltalig publik infann sig till **herrgårdskonserten på Brogård** för att höra Bro d'River Boys framföra sitt Bellmanprogram i samverkan med Torkel Stålmärck. Naturligtvis fick vi också ta del av godsets månghundraåriga historia. I pausen serverades kaffe och vi fick vandra runt i salar och gemak.

Seminarier kring frågan om **vad astronomin kan bidra med vid tolkningen av arkeologiska företeelser** drog också fullsatt hus i Villa Skoga. I en skrift kommer vi att göra en sammanfattning av debatten. Som opponenter till utmanaren Göran Henriksson från astronomiska institutionen i Uppsala universitet medverkade Curt Roslund, astronom i Göteborg och Jonathan Lindström, arkeolog vid Stockholms läns museum.

Fältvandringen i utgrävningsområdet vid Stora Ekeby lockade ett 50-tal deltagare. Resultatet av tre års undersökningar är sammanfattat på annan plats. Fortsättning följer.

Hembygdsverksamheten i Upplands-Bro har under våren uppmärksammats på ett förnämligt sätt. Det började med att Börje Sandén utsågs att, som representant för hembygden, delta vid kommunernas uppvaktning för konungen med anledning av hans 25-åriga regeringstid.

Därefter uppmärksammades UKF genom att Gudrun och Börje Sandén tilldelades Sveriges hembygdsförbunds plakett vid årets riksstämma. Man har bl a uppmärksammat deras omfattande arbete på forskning och publicering inom Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut. Man säger att verksamheten är en förebild och att institutet är en föregångare när det gäller utnyttjandet av modern teknik i forsknings- och publiceringsverksamhet.

Kuskens pojke - Berättelser från Aske

Vi har nu tagit fram en ny "tryckning" av John Krafts uppmärksammade bok. Den har berömts av två anledningar. Man framhåller det intressanta innehållet. Även människor utan anknytning till Aske finner boken mycket läsvärd. Experter inom det grafiska området berömmar tekniken, en har framhållit att det är den snyggaste lasertryckta boken han sett. Företaget som gjort skrivaren har köpt 25 böcker som de använder i sin marknadsföring av skrivare. UKF är ensamt om att göra böcker i begränsad upplaga genom att skriva ut varje exemplar på sin snabba skrivare, en bok var femte minut. När nu första upplagan är slut har vi fått in pengar så att vi kan betala nästa.

Alla våra **böcker finns att köpa på biblioteken** i Bro och Kungsängen, i Bålsta bokhandel och i nyöppnade caféet vid Stora Ekeby. Se också **hembygdshistoria på www.algonet.se/~ukforsk**

Upplysningar:

Börje Sandén, 582 40 515; fax 582 413 55

**e-post: e-post.ukforsk@algonet.se
pg 27 58 94-4**

Curt Dahlgren. 581 702 45

Curt_Dahlgren@hp.com

